

529

Besluit van 28 november 1989, houdende regelen ten behoeve van de instandhouding van beschermde monumenten (Besluit rijkssubsidieering onderhoud monumenten)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 13 april 1989, DBC/U-5114;

Gelet op artikel 34 van de Monumentenwet 1988 (Stb. 1988, 638) en artikel 237 b van de gemeentewet;

Gehoord de Monumentenraad;

De Raad van State gehoord (advies van 9 oktober 1989, nr. W13.89.0206);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 21 november 1989, RDMZ/BAZ/U-175634 ;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

In dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. eigenaar:	de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, die het recht van eigendom of een ander zakelijk recht heeft op een beschermd monument;
b. onderhoudswerkzaamheden:	periodieke onderhoudswerkzaamheden aan een beschermd monument, welke werkzaamheden door Onze minister als zodanig worden aangemerkt en dienen om het beschermde monument als zodanig in stand te houden;

- c. bouwkundig inspectierapport: een rapport met betrekking tot een beschermd monument dat:
1° de technische staat van dat beschermde monument beschrijft;
2° opgesteld is door een ter zake deskundige instantie;
- d. onderhoudsplan: een plan met betrekking tot het onderhoud van een beschermd monument dat:
1° gebaseerd is op een bouwkundig inspectierapport;
2° gedetailleerd inzicht geeft in de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden over een periode van 10 jaren alsmede in de kosten daarvan.

Artikel 2

1. Subsidie wordt slechts verleend voor zover de wetgever de nodige gelden heeft toegestaan.
2. Subsidie wordt slechts verleend ten behoeve van een beschermd monument dat naar het oordeel van Onze minister in goede bouwkundige staat verkeert.
3. Subsidie wordt niet verleend voor zover de kosten van de onderhoudswerkzaamheden op grond van een verzekering worden gedekt dan wel op grond van de Wet op de omzetbelasting (Stb. 1968, 329) op verschuldigde belasting in aftrek kunnen worden gebracht.
4. Subsidie wordt niet verleend voor zover in de kosten van de onderhoudswerkzaamheden subsidie is verleend op grond van een andere rijkssubsidieregeling dan wel subsidie kan worden verleend op grond van de Wet Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd (Stb. 1952, 367).
5. Subsidie wordt niet verleend aan de Staat, de provincies, de gemeenten, de waterschappen, de veenschappen en de veenpolders.
6. In afwijking van het bepaalde in het vijfde lid kan aan een gemeente die eigenaar, huurder of pachter is van een beschermd monument dat behoort tot één van de categorieën, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdelen g en h, subsidie verleend worden in de kosten van onderhoudswerkzaamheden daaraan.

HOOFDSTUK II. ALGEMEEN SUBSIDIEREGIEM

§1. *De beschermde monumenten die voor subsidie in aanmerking komen en de subsidiegrondslag*

Artikel 3

1. Onze minister kan aan de eigenaar, huurder of pachter van een beschermd monument jaarlijks subsidie verlenen in de kosten van de naar het oordeel van Onze minister sober en doelmatig uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan de buitenkant daarvan ten behoeve van het wind- en waterdicht houden, voorzover het beschermd monument behoort tot een van de volgende categorieën:
 - a. kerkgebouwen;
 - b. kastelen, historische buitenhuizen en landhuizen, gelegen op een historische buitenplaats;

- c. hofjes van liefdadigheid, die als zodanig zijn gesticht en waarvan de bestemming sinds de stichting niet is gewijzigd;
- d. stoomgemalen;
- e. opstallen op begraafplaatsen;
- f. boerderijen met rieten daken, die in gebruik zijn ten behoeve van een agrarisch bedrijf;
- g. wind- en waterradmolens die als zodanig in bedrijf zijn;
- h. wind- en waterradmolens die maalvaardig zijn en niet als zodanig in bedrijf zijn.

2. Onze minister kan aan de eigenaar of huurder van een orgel dat deel uitmaakt van een beschermd monument en dat vermeld wordt in het register waarin het beschermde monument is ingeschreven, subsidie verlenen in de kosten van de naar het oordeel van Onze minister sober en doelmatig uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan dat orgel tenzij de onderhoudswerkzaamheden de orgelkas betreffen.

3. Onze minister kan ten behoeve van stoomgemalen als bedoeld in het eerste lid, onderdeel d, tevens subsidie verlenen in de kosten van naar zijn oordeel sober en doelmatig uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan voor- en achterwaterloop alsmede aan de machines ten behoeve van het gangbaar houden daarvan.

4. Onze minister kan ten behoeve van wind- en waterradmolens als bedoeld in het eerste lid, onderdelen g en h, tevens subsidie verlenen in de kosten van naar zijn oordeel sober en doelmatig uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan het gaande werk.

5. Subsidie ten behoeve van een beschermd monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in het eerste lid, onderdeel f, wordt slechts verleend ten behoeve van het rieten dak.

6. Indien uit het register, bedoeld in artikel 6 van de Monumentenwet 1988 (Stb. 1988, 638) blijkt dat een beschermd monument als bedoeld in het eerste lid, onderdelen a tot en met h, uitsluitend beschermd is vanwege één of meer met name genoemde onderdelen of objecten, wordt slechts subsidie verleend in de kosten van onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van die onderdelen of objecten.

Artikel 4

1. Het subsidie ten behoeve van een beschermd monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel a, bedraagt 50% van de totale kosten van de onderhoudswerkzaamheden die verricht zijn in het jaar waarvoor het subsidie wordt aangevraagd, tot een subsidiebedrag van ten hoogste f 12 500 per jaar; een subsidie dat kleiner is dan f 500 per jaar wordt niet verleend.

2. Het subsidie ten behoeve van een beschermd monument dat behoort tot één van de categorieën, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdelen b tot en met f, bedraagt 40% van de totale kosten van de onderhoudswerkzaamheden die verricht zijn in het jaar waarvoor het subsidie wordt aangevraagd, tot een subsidiebedrag van ten hoogste f 10 000 per jaar; een subsidie dat kleiner is dan f 500 per jaar wordt niet verleend.

3. Het subsidie ten behoeve van een beschermd monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel g, bedraagt 40% van de totale kosten van de onderhoudswerkzaamheden die verricht zijn in het jaar waarvoor het subsidie wordt aangevraagd, tot een subsidiebedrag van ten hoogste f 2 000 per jaar; een subsidie dat kleiner is dan f 100 per jaar wordt niet verleend.

4. Het subsidie ten behoeve van een beschermd monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel h, bedraagt 40% van de totale kosten van de onderhoudswerkzaamheden die verricht zijn in het jaar waarvoor het subsidie wordt aangevraagd, tot

een subsidiebedrag van ten hoogste f 1200 per jaar; een subsidie dat kleiner is dan f 100 per jaar wordt niet verleend.

5. Het subsidie ten behoeve van een orgel als bedoeld in artikel 3, tweede lid, bedraagt 40% van de totale kosten van de onderhoudswerkzaamheden die verricht zijn in het jaar waarvoor het subsidie wordt aangevraagd tot een subsidiebedrag van ten hoogste f 1 200 per jaar; een subsidie dat kleiner is dan f 100 per jaar wordt niet verleend.

Artikel 5

In afwijking van het bepaalde in artikel 4, tweede lid, bedraagt het subsidie ten behoeve van een beschermd monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel b, 40% van de totale kosten van onderhoudswerkzaamheden die verricht zijn in het jaar waarvoor het subsidie wordt aangevraagd, tot een subsidiebedrag van ten hoogste f 40 000 indien de onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd overeenkomstig een door de eigenaar, huurder of pachter ingediend en door Onze minister ingevolge paragraaf 2 goedgekeurd onderhoudsplan.

§2. Goedkeuring van een onderhoudsplan

Artikel 6

1. De eigenaar of huurder van een beschermd monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel b, kan bij Onze minister een onderhoudsplan indienen met het verzoek dat plan goed te keuren.

2. Uit het onderhoudsplan dient te blijken dat de aanvrager over de periode waarop het onderhoudsplan betrekking heeft, jaarlijks meer dan f 25 000 aan kosten van onderhoudswerkzaamheden zal moeten besteden.

3. Het onderhoudsplan dient door Onze minister te zijn ontvangen voordat met de onderhoudswerkzaamheden waarop het eerste jaar van het onderhoudsplan betrekking heeft, is begonnen.

Artikel 7

1. Onze minister deelt de aanvrager zo spoedig mogelijk na ontvangst van het onderhoudsplan mede of hij dat plan goedkeurt.

2. Indien een aanvrager wiens onderhoudsplan door Onze minister is goedgekeurd, in enig jaar van dat onderhoudsplan afwijkende onderhoudswerkzaamheden heeft verricht waarvoor geen goedkeuring door Onze minister is verleend, dan wel minder dan f 25 000 aan kosten van onderhoudswerkzaamheden heeft besteed, vervalt de goedkeuring.

§3. De aanvraag van het onderhoudssubsidie en de beslissing daarop

Artikel 8

1. De aanvraag om subsidie wordt door de eigenaar, huurder of pachter ingediend bij Onze minister uiterlijk 1 april van het jaar volgend op het jaar waarin de onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd.

2. De aanvraag is vergezeld van de rekeningen van de uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden en de daarop betrekking hebbende bewijzen van betaling.

3. Indien bewijzen van betaling betrekking hebben op kosten van personeel dat in loondienst is bij de aanvrager is de aanvraag tevens vergezeld van een verklaring van een registeraccountant of een

accountant-administratieconsulent waaruit blijkt hoeveel arbeidstijd door dat personeel aan die onderhoudswerkzaamheden is besteed.

Artikel 9

1. Een aanvraag om subsidie is vergezeld van een bouwkundig inspectierapport dat is opgesteld niet eerder dan 2 jaren voorafgaande aan het jaar waarop de aanvraag betrekking heeft.

2. Overlegging van een bouwkundig inspectierapport als bedoeld in het eerste lid kan achterwege blijven indien het bij een eerdere aanvraag aan Onze minister is overgelegd.

Artikel 10

1. Op de aanvragen wordt beslist in de volgorde waarin zij door Onze minister zijn ontvangen.

2. Onze minister deelt na afloop van de datum genoemd in artikel 8, eerste lid, de beslissing zo spoedig mogelijk schriftelijk aan de aanvrager mede.

3. Indien de beslissing strekt tot het verlenen van subsidie wordt het vastgestelde bedrag vermeld.

HOOFDSTUK III. BIJZONDER SUBSIDIEREGIEM VOOR BESCHERMDE KERKGEBOUWEN

§1. Subsidiegrondslag

Artikel 11

In afwijking van het bepaalde in artikel 3, eerste lid, aanhef, kan Onze minister aan de eigenaar of huurder van een beschermd kerkgebouw voor perioden van 10 jaren subsidie verlenen in de kosten van de naar het oordeel van Onze minister sober en doelmatig uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden aan de buitenkant daarvan ten behoeve van het wind- en waterdicht houden.

Artikel 12

Het subsidie, bedoeld in artikel 11, bedraagt 60% van de totale kosten van de onderhoudswerkzaamheden die gedurende 10 jaren verricht zijn volgens een door Onze minister goedgekeurd onderhoudsplan.

Artikel 13

Subsidie als bedoeld in artikel 11 wordt slechts toegezegd indien de financiële dekking van het gedeelte van 40% van de kosten van de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden, dat niet door subsidie gedekt kan worden, naar genoegen van Onze minister zeker gesteld is.

§2. De aanvraag, de beslissing daarop en de vaststelling van het subsidie

Artikel 14

De aanvraag om subsidie als bedoeld in artikel 11 wordt tezamen met een onderhoudsplan door de eigenaar of huurder bij Onze minister ingediend voor 1 oktober van het jaar dat voorafgaat aan het eerste jaar waarop het onderhoudsplan betrekking heeft.

Artikel 15

1. Onze minister deelt zijn beslissing op de aanvraag zo spoedig mogelijk schriftelijk aan de aanvrager mede.
2. Indien de beslissing een toezegging tot het verlenen van subsidie inhoudt, wordt het bedrag vermeld en, voorzover nodig, die onderdelen van het onderhoudsplan die door Onze minister niet zijn goedgekeurd.
3. Een beslissing als bedoeld in het tweede lid kan schriftelijk worden ingetrokken of gewijzigd indien niet meer voldaan wordt aan het bepaalde in dit hoofdstuk of aan het bepaalde in Hoofdstuk IV. De betrokken eigenaar of huurder wordt in de gelegenheid gesteld ter zake te worden gehoord, voordat de beslissing wordt genomen.
4. Een afschrift van de beslissingen, bedoeld in het tweede en derde lid, zendt Onze minister aan de Stichting Nationaal Restauratiefonds.

Artikel 16

De aanvrager die een toezegging, als bedoeld in artikel 15, tweede lid, heeft ontvangen komt in aanmerking voor een door de Stichting Nationaal Restauratiefonds aan te bieden rekening-courantovereenkomst ten behoeve van de onderhoudswerkzaamheden onder door die stichting te bepalen voorwaarden.

Artikel 17

1. Nadat subsidie is toegezegd, worden jaarlijks bij wijze van voorschot de door de aanvrager bij de Stichting Nationaal Restauratiefonds ingediende rekeningen voor 60% vergoed tot ten hoogste één tiende deel van het toegezegde subsidie.
2. Indien aan een aanvrager in enig jaar minder dan het voor dat jaar voor hem beschikbare voorschot is betaald, wordt het verschil toegevoegd aan het bedrag dat in het volgende jaar bij wijze van voorschot aan hem kan worden betaald.

Artikel 18

1. De eigenaar of huurder dient jaarlijks binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar een overzicht bij Onze minister in van:
 - a. de verrichte onderhoudswerkzaamheden;
 - b. de daarmee gemoeide kosten;
 - c. schriftelijke bewijsstukken waaruit blijkt dat de in rekening gebrachte kosten betaald zijn.
2. De eigenaar dient in het derde, zesde en negende jaar van de periode waarvoor een subsidie is toegezegd, een bouwkundig inspectierapport bij Onze minister in dat is opgesteld in het jaar waarin het wordt ingediend.

Artikel 19

1. Na ontvangst van het tiende overzicht, bedoeld in artikel 18, stelt Onze minister het subsidie met inachtneming van de beslissing, bedoeld in artikel 15, vast en deelt die vaststelling schriftelijk mede aan de aanvrager.
2. Indien niet is voldaan aan het bepaalde in dit hoofdstuk, kan het subsidie in afwijking van het eerste lid op een lager bedrag worden vastgesteld.
3. Een afschrift van de vaststelling van het subsidie zendt Onze minister aan de Stichting Nationaal Restauratiefonds.

HOOFDSTUK IV. OVERIGE BEPALINGEN

Artikel 20

De aanvrager doet zo spoedig mogelijk schriftelijk mededeling aan Onze minister indien er zich omstandigheden voordoen die van invloed kunnen zijn op de beslissing omtrent het subsidie onder overlegging van de relevante stukken.

Artikel 21

Aan de door Onze minister op grond van artikel 58, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 aangewezen personen worden door de aanvrager alle bescheiden getoond en alle inlichtingen verstrekt die noodzakelijk zijn voor een juiste vervulling van hun taak.

Artikel 22

De aanvrager stort teveel ontvangen voorschotten of subsidie onmiddellijk terug, tenzij Onze minister tot verrekening op andere wijze heeft besloten.

Artikel 23

1. Onze minister kan met het oogmerk de behandeling daarvan te vereenvoudigen modellen vaststellen voor:

- a. het onderhoudsplan;
- b. de aanvraag, bedoeld in artikel 8, eerste lid;
- c. de aanvraag, bedoeld in artikel 14;
- d. het indienen van rekeningen als bedoeld in artikel 17;
- e. het overzicht, bedoeld in artikel 18.

2. Voorzover een model is vastgesteld, moet daarvan in voorkomend geval gebruik gemaakt worden.

Artikel 24

Indien op grond van het bepaalde in Hoofdstuk III van dit besluit voor enig jaar een subsidietoezegging is ontvangen, kan niet tevens voor datzelfde jaar een subsidie worden verleend op grond van het bepaalde in Hoofdstuk II van dit besluit.

Artikel 25

Indien bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding geven kan Onze minister op verzoek van de aanvrager afwijken van het bepaalde in dit besluit.

HOOFDSTUK V. SANCTIEBEPALING

Artikel 26

Indien blijkt dat een subsidie tengevolge van het verstrekken van onjuiste of onvolledige gegevens is vastgesteld op een bedrag dat hoger is dan wanneer het zou zijn vastgesteld op grond van juiste en volledige gegevens, kan Onze minister het subsidie opnieuw vaststellen.

HOOFDSTUK VI. OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 27

1. De Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten (Stcrt. 1986, 48) vervalt.

2. De circulaire van Onze Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van 8 juli 1969, afd. O./M.A., no. 149543, betreffende de subsidieregeling ten behoeve van de instandhouding van windmolens, alsmede de circulaires van Onze Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 13 juni 1984, MMA/MO-13 551, betreffende de Subsidieregeling ten behoeve van het onderhoud van wind- en watermolens, en van 21 juli 1986, MMA/MO U 3693, betreffende onderhoudssubsidieregeling wind- en waterradmolens, vervallen.

3. Aanvragen voor een subsidie in de kosten van onderhoudswerkzaamheden aan een beschermd monument, welke zijn uitgevoerd in 1989 worden afgehandeld overeenkomstig het bepaalde in de Rijkssubsidieregeling, bedoeld in het eerste lid, dan wel in de circulaires, bedoeld in het tweede lid.

4. Indien een eigenaar, huurder of pachter voor de inwerkingtreding van dit besluit een voornemen als bedoeld in artikel 5, tweede lid, van de Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten aan Onze minister heeft kenbaar gemaakt, handelt Onze minister overeenkomstig het bepaalde in artikel 5, derde lid, van die Rijkssubsidieregeling en is het bepaalde in artikel 5, vierde lid, van die Rijkssubsidieregeling op die eigenaar, huurder of pachter van overeenkomstige toepassing.

5. Indien in 1989 onderhoudswerkzaamheden aan een monument dat behoort tot de categorie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel a, zijn uitgevoerd overeenkomstig een door de eigenaar, huurder of pachter ingediende meerjarenonderhoudsbegroting als bedoeld in artikel 8, vierde lid, van de Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten en Onze minister het subsidie in de kosten van die onderhoudswerkzaamheden heeft vastgesteld op grond van artikel 8, derde lid, van die Rijkssubsidieregeling, is het bepaalde in de artikelen 5 en 7, tweede lid, van dit besluit op die eigenaar van overeenkomstige toepassing met betrekking tot de onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd in de jaren 1990 en 1991, met dien verstande dat het subsidie maximaal 50% bedraagt tot een bedrag van ten hoogste f 50 000 per jaar.

6. Indien de eigenaar of huurder van een beschermd kerkgebouw een subsidie als bedoeld in artikel 11 met ingang van 1 januari 1990 verlangt, kan hij de aanvraag daarvoor in afwijking van het bepaalde in artikel 14 indienen tot uiterlijk 1 mei 1990.

Artikel 28

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 februari 1990.

Artikel 29

Dit besluit kan worden aangehaald als Besluit rijkssubsidiëring onderhoud monumenten.

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 9 januari 1990, nr. 6.

Lasten en bevelen dat dit besluit met daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State en aan de Algemene Rekenkamer.

's-Gravenhage, 28 november 1989

Beatrix

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. d'Ancona

Uitgegeven de *vijfde* december 1989

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen Deel

§1. Algemeen

Op 19 juni 1981 stelde de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk de Voorlopige Regeling Onderhoudssubsidie Monumenten (Stcrt. 1981, nr. 121) vast. In de considerans van die Voorlopige Regeling, die van toepassing werd op vanaf 1 januari 1981 te maken kosten voor onderhoudswerkzaamheden en zou gelden voor een periode van vijf jaar, wordt gezegd: «dat de samenleving gebaat is bij het behoud van cultuurhistorische waarden door de instandhouding van monumenten, dat het plegen van regelmatig onderhoud van monumenten daartoe in belangrijke mate kan bijdragen, en dat het dan ook wenselijk is het regelmatig noodzakelijke onderhoud aan bepaalde categorieën monumenten die zijn beschermd krachtens de bepalingen van de Monumentenwet te bevorderen door het verlenen van subsidie in de daaraan verbonden kosten».

In de toelichting op bovengenoemde Voorlopige Regeling wordt onder meer opgemerkt, dat tegen de achtergrond van het principiële uitgangspunt dat een eigenaar gehouden is zijn eigendom, of dat nu een beschermd monument is of niet, te onderhouden, voorlopig is gekozen voor de categorieën kerkgebouwen, kastelen, historische landhuizen, buitenplaatsen en monumentale orgels omdat het daarbij gaat om objecten met speciale monumentale waarden, waarvan de instandhouding voor de eigenaren een zware last betekent, en die in het economisch verkeer een zeer beperkte rentabiliteit of marktwaarde hebben. Het gaat dus om de gevallen waarin het financiële draagvlak om die monumenten in stand te houden te beperkt geacht moet worden.

Aan het slot van de toelichting wordt opgemerkt, dat «de regeling een voorlopig karakter heeft, wat is gedaan om te bekijken of de regeling het beoogde effect heeft. Voorts kan dan bezien worden of nog andere categorieën monumenten onder de werking van de regeling gebracht zouden moeten worden, zoals bijvoorbeeld de eigendommen van liefdadige instellingen».

Op de Voorlopige Regeling, waarmede heel nadrukkelijk werd beoogd het verrichten van sobere en doelmatige onderhoudswerkzaamheden te stimuleren, en die niet tot doel had de onderhoudskosten grotendeels voor rijksrekening te laten komen, werd aanvankelijk een bescheiden beroep gedaan. Dat vond zijn oorzaak enerzijds in het feit dat de betrokken eigenaren met de nieuwe regeling in het begin onbekend waren en anderzijds in het feit dat de in het vooruitzicht gestelde bijdrage (maximaal f 3 000 van een te verwerken bedrag van f 10 000) als te laag werd gezien om werkelijk effect te sorteren. Met name van kerkelijke zijde, van welke kant sterk was aangedrongen op een onderhoudsregeling, was de respons aanvankelijk opmerkelijk gering. Een en ander leidde ertoe dat het voor het uitvoeren van de regeling gereserveerde bedrag in het begin niet ten volle benut kon worden. Naarmate de eigenaren c.q. de beheerders van de monumenten die voor een bijdrage in de gemaakte onderhoudskosten op grond van die regeling in aanmerking konden komen, meer bekend werden met die regeling, ging men er vaker een beroep op doen, doch het daarvoor gereserveerde bedrag is nimmer onvoldoende geweest om alle aanvragen te honoreren.

Aan het eind van de periode waarin de Voorlopige Regeling van kracht was, is de werking ervan onderzocht. Daarbij is komen vast te staan dat

het plafond van f 3 000 (30% van f 10 000 verwerkte onderhoudskosten) te laag was om de regeling werkelijk effectief te laten zijn. In vele gevallen, afhankelijk van de omvang en de aard van de betrokken monumenten, diende aan onderhoudskosten (veel) meer dan f 10 000 per jaar te worden uitgegeven.

Daarom is in de Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten (Stcrt. 1986, 48), die de Voorlopige Regeling verving, voor alle daarin voorkomende categorieën monumenten het subsidiepercentage tot 40 en het maximaal te verwerken bedrag tot f 25 000 verhoogd (orgels tot f 3 000). In die Rijkssubsidieregeling (hierna te noemen ROM) is daarnaast een geheel nieuwe mogelijkheid geschapen. Wanneer door middel van een zogenaamde meerjaren onderhoudsbegroting aangetoond kan worden dat het werkelijk onderhoud voor kerkgebouwen gedurende een periode van 10 jaren steeds boven de genoemde grens van f 25 000 uitstijgt, kan ter stimulering van het noodzakelijk onderhoud een hoger subsidie dan 40% van maximaal f 25 000 per jaar worden toegekend; tot een maximum van f 100 000 aan gemaakte kosten voor onderhoudswerkzaamheden kan jaarlijks 40% (dus maximaal f 40 000 subsidie) worden toegekend.

Met die wijzigingen ten opzichte van de Voorlopige Regeling werd eveneens beoogd het verrichten van sobere en doelmatige onderhoudswerkzaamheden zodanig te stimuleren, dat vaak kostbare restauraties óf pas later óf in het geheel niet hoeven plaats te vinden waardoor geleidelijk aan de druk op het restauratiebudget verlicht zou kunnen worden. Daarmee werd een begin gemaakt met het in de Nota Monumentenzorg van 28 mei 1984 (Tweede Kamer, 1983-1984, 18 399 nr. 2) vermelde beleidsvoornemen te komen tot een verschuiving van middelen van de restauratiesector naar de onderhoudssector (bijlage I, Geldstroom 3). Op het aanbrengen van deze accentverschuiving is zowel door het parlement als door de particuliere monumentenorganisaties bij herhaling aangedrongen. Deze verschuiving van middelen van de restauratiesector naar de onderhoudssector belooft thans een bedrag van 1 mln. per jaar.

De voornaamste reden tot vaststelling van het onderhavige besluit is gelegen in het feit dat de Monumentenwet 1988 in artikel 34 voorschrijft dat regelen ten behoeve van, onder andere, de instandhouding van beschermde monumenten moeten worden gegeven bij algemene maatregel van bestuur (in plaats van bij ministerieel besluit).

Het onderhavige besluit borduurt in hoge mate voort op de ROM. De beleidsopvatting dat de gelden voor het onderhoud van monumenten op rijksniveau verdeling behoeven, ligt dan ook wederom aan dit besluit ten grondslag. Uit de gedachtenwisseling met zowel de Tweede als de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de subsidiesystemen (bij de parlementaire behandeling van de Monumentenwet 1988) is naar vorengekomen dat het subsidiesysteem, neergelegd in de ROM geen wijziging behoeft. Verwezen zij bijvoorbeeld naar Kamerstukken II 1987/88, 19 881, nr. 6, blz. 12/13, en nr. 8, blz. 10, vanaf het kopje «Het onderhoudsbudget», naar de Handelingen II 1987/88, blz. 69-3554, 69-3560 en 69-3564, naar Kamerstukken I 1988/89, 19 881, nr. 29*, blz. 7, en nr. 29a, blz. 16 en 22, alsmede naar Handelingen I 1988/89, blz. 13-526. Bij gelegenheid van de parlementaire behandeling is ook aanvaard dat een algemene maatregel van bestuur ter zake, vooralsnog niet gebaseerd is op een systematische evaluatie van de ROM. Een dergelijke systematische evaluatie zal nu plaatsvinden drie jaar na de inwerkingtreding van het onderhavige besluit. Ook de uitvoeringspraktijk van de ROM heeft geen aanleiding gegeven het systeem (ingrijpend) te wijzigen. Dat heeft dan

ook geleid tot het algemene uitgangspunt om geen wijziging te brengen in de hoogte van percentages en maximale bedragen.

Het besluit is echter niet geheel identiek aan de ROM hetgeen onder meer voortvloeit uit de behoefte aan een uitbreiding van de subsidiemogelijkheden voor de categorie kerkgebouwen. Mede naar aanleiding van het advies van de «Commissie van advies inzake de criteria voor steunverlening aan kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag» is het subsidie percentage in de kosten van «eenvoudig» onderhoud voor de kerkgebouwen voor wat betreft het algemeen subsidieregime verhoogd van 40 naar 50 en het daarbij vastgestelde maximum subsidiebedrag van f 10 000 naar f 12 500 (artikel 4, eerste lid). Daarnaast is in hoofdstuk III een bijzonder (subsidie)regime in het leven geroepen voor kerkgebouwen (zie paragraaf 2 van deze toelichting).

De subsidiëring van het onderhoud van wind- en waterradmolens, die geschiedde op grond van circulaire, wordt eveneens in het onderhavige besluit geregeld. Tot op heden moest een subsidieaanvraag ter zake in viervoud bij de gemeente, waarbinnen de molen gelegen is, worden ingediend. De gemeente stuurde de aanvraag, vergezeld van een advies (in drievoud) door naar gedeputeerde staten die aan de aanvraag ook een advies toevoegden en vervolgens (in tweevoud) doorstuurden naar de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, waar de uiteindelijke beslissing van de minister (op de aanvraag) werd voorbereid.

Met deze procedure werd bereikt dat alle bestuurslagen bij de aanvraag werden betrokken, dat eenheid van beleid werd bereikt en dat de aanvrager maar met «één loket» had te maken. De bijverschijnselen bij deze procedure zijn de onoverzichtelijkheid van het afhandelings-traject (zowel voor overheid als aanvrager) en de relatief lange behandelingsduur ten gevolge van de vele schijven die de aanvraag passeert. In de praktijk is gebleken dat eenheid van beleid in de loop van de tijd hoe langer hoe meer is bereikt door regelmatig ambtelijk en bestuurlijk overleg tussen de verschillende bestuurslagen, waardoor de noodzaak van de huidige aanvraagprocedure die afweek van alle andere aanvraagprocedures voor een onderhoudssubsidie niet meer aanwezig bleek.

In dit besluit is in verband met het voorgaande de aanvraagprocedure voor alle categorieën monumenten, waarvoor een onderhoudssubsidie mogelijk is, geüniformeerd hetgeen de duidelijkheid en een kortere afhandelingsduur bevordert.

Op grond van de Beschikking bijdragen achterstallig onderhoud historische parken, tuinen en buitenplaatsen (Stcrt. 1983, 199) wordt o.a. subsidie verstrekt in de kosten van werkzaamheden in verband met het opheffen van achterstallig onderhoud aan gebouwen, bouwwerken en objecten in historische parken en tuinen van buitenplaatsen welke van belang zijn uit een oogpunt van cultuurhistorie. Dat subsidie wordt verstrekt door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur in overeenstemming met de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Aangezien de bedoelde werkzaamheden waarvoor op grond van genoemde beschikking subsidie mogelijk is – zoals de naam al aangeeft geen reguliere onderhoudswerkzaamheden als bedoeld in het onderhavige besluit betreffen, en aangezien het subsidiesysteem, neergelegd in die beschikking, sterk afwijkt van het systeem zoals het onderhavige besluit dat kent, zal regeling van die subsidie-mogelijkheid (bij algemene maatregelen van bestuur) niet in deze onderhoudsregeling plaatsvinden. Voor de subsidiëring van die werkzaamheden zal een andere algemene maatregel van bestuur in voorbereiding worden genomen.

Voor wat betreft de subsidiemogelijkheid voor molens (artikel 3, eerste lid, onderdelen g en h) zij opgemerkt dat het hierbij gaat om een zogenaamde specifieke uitkering voor zover aan een gemeente als eigenaar, huurder of pachter van een molen een onderhoudssubsidie verleend wordt (artikel 2, zesde lid). Daarover heeft, conform artikel 237b van de gemeentewet, overleg plaats gevonden met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Financiën. In dat overleg is men tot de conclusie gekomen dat het gerechtvaardigd is de gemeenten op dezelfde wijze voor een bijdrage in de kosten van het onderhoud van hun molen(s) in aanmerking te laten komen als de overige eigenaren van de in het besluit genoemde monumenten, omdat de te onderhouden molens (voorzover in eigendom bij gemeenten) zeer ongelijk gespreid zijn over die gemeenten en het budget zeer gering is (een gedeelte van 1,1 miljoen gulden).

In het besluit is geen expiratiedatum opgenomen omdat beoogd wordt een structurele basis te scheppen voor het verlenen van subsidies in de kosten van onderhoud van de in het besluit genoemde beschermde monumenten.

Artikel 34, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 beperkt de mogelijkheid om subsidies te verstrekken tot *beschermde* monumenten. Daaronder worden verstaan onroerende monumenten welke zijn ingeschreven in de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers (vgl. artikel 1, onderdeel d, van de Monumentenwet 1988). De Minister heeft dus niet (meer) de bevoegdheid om subsidie te verstrekken ten behoeve van onderhoud (en restauratie) van *niet* beschermde monumenten. Waar in deze toelichting gesproken wordt over monumenten worden beschermde monumenten bedoeld tenzij het tegendeel blijkt.

Tenslotte nog een enkele opmerking over de vraag waarom het onderhavige besluit niet de mogelijkheid van «pooling» opent. Onder pooling wordt over het algemeen verstaan een faciliteit voor eigenaren die meerdere beschermde monumenten (waarvoor een onderhoudssubsidie mogelijk is) in bezit hebben. De faciliteit zou dan hierin bestaan dat indien in enig jaar het (potentiële) maximale subsidie voor één van de in bezit zijnde beschermde monumenten niet is verleend (omdat bijv. geen of weinig onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd) dat subsidie (of restant-) *tevens* zou kunnen worden verleend in de kosten van onderhoudswerkzaamheden aan een of meer andere in bezit zijnde beschermde monumenten (dus boven op het «normale» maximale subsidie dat voor onderhoudswerkzaamheden aan die monumenten verleend kan worden).

Het doel van de onderhavige regeling is echter het *jaarlijks* uitvoeren van onderhoud te stimuleren. «Pooling» draagt in zich het risico dat bij sommige objecten te lang niets aan onderhoud wordt gedaan. Het gevolg daarvan kan dan zijn, dat de bedragen die nodig zijn om de monumenten weer in een goede staat te krijgen, aanzienlijk hoger zijn dan het ook via «pooling» maximaal beschikbare bedrag. De eigen bijdrage van de eigenaar, huurder of pachter stijgt daardoor weer met als resultaat, dat men van het verrichten van onderhoudswerkzaamheden afziet. Aldus stevent men af op een restauratie, een situatie, die juist door het plegen van onderhoud, en het verlenen van subsidie daarin, voorkomen moet worden.

Ook indien, door bijvoorbeeld een zorgvuldige meerjarenplanning, de bovenstaande risico's vermeden zouden worden is er nog een ander beletsel.

«Pooling» is alleen aan de orde bij eigenaren die meerdere monumenten in hun bezit hebben. Door de optimaliseringsmogelijkheden die «pooling» biedt, zal per monument feitelijk meer subsidie toegekend worden aan eigenaren met meerdere monumenten dan aan eigenaren met slechts één monument. Ook uit een oogpunt van gelijke behandeling kan «pooling» derhalve niet worden voorgestaan.

§2. *Onderhoud beschermde kerkgebouwen*

1. Algemeen

In de bijna drie jaren dat de Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten werkt, is gebleken dat de subsidiemogelijkheden in de meeste gevallen op een reële wijze voorzien in de behoeften. Dat geldt evenwel niet voor de categorie beschermde kerkgebouwen. Ook nu weer is gebleken dat de huidige regeling, zelfs in haar «uitzonderingsregiem» (zie artikel 8, derde en vierde lid, van de ROM) voor genoemde groep nog steeds als onvoldoende moet worden aangemerkt. De instandhouding van een dergelijk gebouw in een technisch goede staat vraagt veel van de beheerders ervan, waartegenover onvoldoende financiële middelen ter dekking staan.

Een tweetal aspecten speelt daarbij een overwegende rol. Ten eerste is in een aantal gevallen ook een subsidie van (ten hoogste) f 40 000 onvoldoende om al het noodzakelijke onderhoud op gang te houden omdat de kosten jaarlijks kunnen uitstijgen boven de f 100 000. Ten tweede is gebleken dat de huidige onderhoudsregeling spreiding van werkzaamheden over een reeks van jaren vereist (om maximaal profijt van de subsidiemogelijkheid te kunnen trekken) hetgeen vooral bij de monumenten met de hoogste onderhoudskosten tot problemen leidt doordat per jaar moet worden begroot, gewerkt, verantwoord en afgerekend.

Beide factoren zijn er de oorzaak van dat een adequate aanpak wordt bemoeilijkt, dat daardoor het nodige onderhoud veelal achterwege blijft en dat vervolgens – aanvankelijk langzaam maar op den duur zeker – de technische staat van het kerkgebouw verslechtert. Het uiteindelijke gevolg is dan dat weer restauratie moet plaatsvinden, iets wat juist door de verlening van onderhoudssubsidies voorkomen had moeten worden, zeker gezien de overweging dat het gebouw in een eerder stadium in een goede bouwkundige staat is gebracht door een dikwijls ook voor het rijk zeer kostbare restauratie.

De Commissie van advies inzake de criteria voor steunverlening aan kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag besteedt in haar eindrapport, getiteld «Overheid, godsdienst en levensovertuiging», in paragraaf 6 aandacht aan de subsidiëring van (met name monumentale) gebouwen die de kerkgenootschappen ten dienste staan.

De commissie constateert dat de kosten van de instandhouding van vele (met name monumentale) kerkgebouwen in hoge mate de draagkracht van de (kerk)genootschappen overstijgen. De subsidiemogelijkheden bij restauratie worden (impliciet) voldoende geacht (80% in de subsidiabele kosten) doch de subsidiemogelijkheden op grond van de Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten worden ontoereikend geacht.

Daarnaast merkt de commissie op dat de specifieke deskundigheid die nodig is om monumentale kerkgebouwen goed te beheren en in stand te houden vaak ontbreekt bij de kerkelijke bestuurders.

De commissie acht het van belang dat de kerkgenootschappen of onderdelen daarvan die gebruik maken van monumentale kerkgebouwen niet enkel door het feit dat het gebouw een monument is, in een nadeliger positie geraken ten opzichte van die (onderdelen van) genootschappen die geen monumentale gebouwen bezitten. De commissie stelt voor om het subsidiepercentage in de kosten van onderhoudswerkzaamheden te verhogen tot 80%; daarmee zou dan aangesloten worden bij het percentage dat gehanteerd wordt bij restauratie van een kerkgebouw. Anderzijds is de commissie van mening dat een kerkelijke gebouwendienst met steun van de overheid zou moeten worden opgericht. In het (bijgestelde) kabinetsstandpunt met betrekking tot bovengenoemd rapport (Kamerstukken II 1989/90, 20 868, nr.2) is medegedeeld dat het tot een herijking van de hoogte van het subsidiepercentage in de kosten van onderhoudswerkzaamheden aan kerkgebouwen is gekomen. In het onderhavige besluit wordt deze verhoging gerealiseerd (zie artikel 4, eerste lid). Dat is budgettair mogelijk door de jaarlijkse toename van het onderhoudsbudget met f 1 miljoen.

Het bij dit besluit in hoofdstuk III geïntroduceerde bijzondere regiem voor de beschermde kerkgebouwen (met een subsidiepercentage van 60 en zonder «plafond»), alsmede de verhoging van het subsidiepercentage voor het «gewone» onderhoud aan kerkgebouwen, bieden voor de kerkgebouwen waar de commissie op doelt, naar de mening van ondergetekende, een adequate financiële ondersteuning, mede gezien de financiële middelen die voor de monumentenzorg ten dienste staan en mede gezien de financiële steun die andere eigenaren van grote monumentale gebouwen geboden wordt in de kosten van onderhoudswerkzaamheden.

2. Bijzonder subsidieregim voor kerkgebouwen

De gedachtevorming over een speciaal regim voor kerkgebouwen is mede gestalte gegeven door de Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (NCM), die bij brief van 24 februari 1988 een (aanvullend) voorstel ter zake aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg heeft gedaan. Bij de totstandkoming van dat voorstel heeft de NCM een groot aantal organisaties die één of meer kerkgebouwen beheren, betrokken. Besloten is thans tot invoering van de in hoofdstuk III neergelegde regeling, waarin de volgende 4 elementen cruciaal zijn:

- a) een goedgekeurd onderhoudsplan;
- b) een rijkssubsidie van 60% (dat in feite aanvullend bedoeld is in die zin dat de (andere) 40% van de zijde van de eigenaar of huurder gewaarborgd moet zijn);
- c) geen maximaal te verwerken bedrag aan onderhoud; en
- d) de mogelijkheid tot het zowel in onderhoudstechnische als in financieel opzicht opvangen van pieken en dalen bij de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden.

ad a)

De minister beoordeelt het onderhoudsplan, waarbij het plan getoetst wordt op de (technisch) inhoudelijke aspecten. Daarbij wordt tevens gezien of en in hoeverre de onderhoudswerkzaamheden voldoen aan hetgeen deze regeling daaronder verstaat (artikel 1, onderdeel d).

ad b)

De subsidiëring door de minister van 60% is bedoeld als een aanvullend subsidie, dat wil zeggen, dat pas tot een subsidiebeschikking wordt overgegaan als gebleken is dat de eerste 40% gedekt is (zie artikel 11). Die dekking moet uit de subsidieaanvraag blijken en moet dermate «hard» zijn dat financieringsinstellingen bereid zullen zijn geld beschikbaar te stellen teneinde fluctuaties in het uitvoeringstempo te kunnen opvangen.

ad c)

Er wordt geen maximum gesteld aan de (jaarlijks) uit te voeren onderhoudswerkzaamheden; uit het onderhoudsplan moet blijken wat de noodzakelijk te verrichten werkzaamheden zijn ter voorkoming van verval van het gebouw.

ad d)

De Stichting Nationaal Restauratiefonds fungeert – zoals bekend – als betaalkantoor voor de door de minister te verstrekken subsidies op het gebied van de monumentenzorg. Als onderdeel van de speciale regeling voor de beschermde kerkgebouwen is met het Nationaal Restauratiefonds afgesproken dat het bedrag dat jaarlijks als voorschot uitgekeerd kan worden (één tiende deel van het toegezegde subsidie), door het ministerie *in zijn geheel* gestort zal worden bij het Nationaal Restauratiefonds ten behoeve van de gesubsidieerde. Betalingen ten laste van dat bedrag geschieden overeenkomstig het bepaalde in artikel 17, eerste lid.

Doordat er geen verplichting bestaat om jaarlijks een bepaald bedrag aan kosten voor onderhoudswerkzaamheden te besteden, is het – wat de financiering betreft – niet bezwaarlijk in enig jaar geen of weinig onderhoudswerkzaamheden uit te voeren. Door de jaarlijkse stortingen groeit het (voorschot)bedrag (artikel 17, tweede lid), zodat in een volgend jaar het «gespaarde» bedrag aan «dure» onderhoudswerkzaamheden besteed kan worden.

Om eigenaren of huurders van beschermde kerkgebouwen nog meer in staat te stellen de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden volgens het schema van het onderhoudsplan – dus zonder vertraging – uit te voeren, zal het Nationaal Restauratiefonds aan de gesubsidieerden een rekening-courant faciliteit aanbieden (artikel 16).

Met deze faciliteit kan de eigenaar of huurder met het uitgavenpatroon – indien nodig – vooruitlopen op in toekomstige jaren te ontvangen subsidiebedragen. Verder houdt deze rekening-courant in dat rente wordt vergoed over tegoeden (nog niet gebruikte voorschotten) en rente in rekening wordt gebracht over tekorten. De kredietlimiet, het maximum bedrag dat een eigenaar of huurder op kan nemen, is gelijk aan de som van de subsidiëtoezeggingen van de verschillende subsidiënten (inclusief het «eigenaars»-deel) die aan de rekening-courant faciliteit meedoen, verminderd met de reeds verrichte betalingen en de (eventueel) verschuldigde rente. Hierdoor wordt het mogelijk flexibel op de technische planning in te spelen.

De voordelen van deze faciliteit, met name als alle subsidiënten (inclusief de eigenaar of huurder) hun (jaarlijkse) bijdrage evenals de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RdMz) op deze rekening-courant storten, zijn legio:

– het kunnen voorfinancieren van op termijn (tot 10 jaren) toegezegde bijdragen waardoor een betere aansluiting ontstaat op de onderhouds

praktijk die op technische gronden schommelingen kent in de om te zetten bedragen;

- gunstige rente-condities; zo zal het debetrente-percentage op het niveau liggen van het voorfinancieringsrente-percentage in het kader van restauraties;

- bij een eventueel lager uitvoeringstempo dan het bevoorschottings-tempo, ontstaan rente-opbrengsten;

- één controle- en betaalprocedure (declaraties hoeven slechts op één adres te worden aangeboden) en wel tot een maximum van 100% van de kosten waarin subsidie verleend wordt;

- er is steeds in- en overzicht ten aanzien van het financieel verloop van de onderhoudswerkzaamheden.

De feitelijke gang van zaken is als volgt:

De eigenaar of huurder dient zijn aanvraag, vergezeld van een aan alle vereisten tegemoetkomend onderhoudsplan in bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. De minister kent over een periode van 10 jaren een subsidie toe van 60% van de in die periode te maken kosten voor onderhoudswerkzaamheden indien uit het plan blijkt dat de gehele financiering (dus ook de andere 40%) is zeker gesteld. De eigenaar of huurder zal zelf voor zover het eigen aandeel ontoereikend is andere geldgevers moeten interesseren. Hij kan daartoe een beroep doen op het bedrijfsleven of andere fondsen. Ook kan hij - voor zover het gemeentelijke en provinciale subsidiebeleid daar gelegenheid voor biedt - een beroep doen op die lagere overheden.

De RdMz brengt een subsidietoezegging terstond ter kennis van het Nationaal Restauratiefonds en vermeldt daarbij op welke wijze het andere gedeelte van de kosten van de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden gefinancierd zal worden. Aan de hand hiervan offreert het Restauratiefonds de eigenaar of huurder een «rekening-courant» overeenkomst.

Op basis van feitelijk uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden worden rekeningen bij het Restauratiefonds aangeboden. Dit Fonds zendt de rekeningen ter controle door aan de RdMz. De RdMz geeft aan welk deel van de gedeclareerde kosten subsidiabel is, waarna het Restauratiefonds tot uitbetaling van minimaal 60% (het rijkssubsidie) tot maximaal 100% (afhankelijk van het meedoen van de medesubsidiënten aan de rekening-courantfaciliteiten) van de gemaakte kosten van onderhoudswerkzaamheden overgaat.

Periodiek worden door het Restauratiefonds ten behoeve van de eigenaar of huurder saldo-overzichten samengesteld. Hierop worden alle mutaties van de betreffende periode verantwoord. De verrichte betalingen, de ontvangen subsidiebedragen en stortingen van de eigenaar of huurder zelf en het rentebedrag worden gespecificeerd.

De eigenaar of huurder legt jaarlijks aan de minister verantwoording af door middel van een overzicht waarop zijn vermeld de uitgevoerde werkzaamheden, de gemaakte kosten en de gedane betalingen (artikel 18). Met dit overzicht kunnen overigens alle subsidiënten door de eigenaar of huurder geïnformeerd worden over het verloop van de onderhoudswerkzaamheden.

Gelet op het nieuwe karakter van deze onderhoudsregeling ligt het in de rede om na circa 3 jaar een evaluatie te houden op aspecten als kwantiteit deelname, het functioneren van het model, uitbreiding van deelname ten aanzien van andere categorieën beschermde monumenten.

Het besluit is in de ontwerp fase met het verzoek om advies toegezonden aan de Monumentenraad, de Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (NCM), de Stichting Nationaal Restauratiefonds, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Genoemde instanties hebben alle in overwegende mate positief geadviseerd met dien verstande dat de VNG zich afvraagt «waarom de met de rijkssubsidieregeling restauratiemonumenten en de nieuwe Monumentenwet ingezette beleidslijn de gemeentebesturen meer inhoudelijke taken op het gebied van de monumentenzorg te geven» niet gehanteerd is voor de onderhoudsregeling. De adviezen hebben geen aanleiding gegeven om de tekst van het (ontwerp)besluit te wijzigen. Wel is op een enkele plaats de toelichting aangepast. Zo nodig is in de toelichting tevens aangegeven waarom een bepaald advies niet is opgevolgd. Thans wordt nog een aantal opmerkingen gemaakt over onderdelen van de adviezen die niet reeds elders in de toelichting beantwoording vinden.

De opvatting van de VNG dat het besluit niet zou passen binnen de gekozen beleidslijnen wordt, zoals reeds hiervoor in §1. aangegeven door ondergetekende niet gedeeld. Met de invoering van de Voorlopige Onderhoudsregeling in 1981 is een voorzichtig begin gemaakt met het verlenen van subsidies in de kosten van onderhoudswerkzaamheden aan beschermde monumenten. Die voorzichtigheid werd gekenmerkt door een aantal beperkingen: slechts deelname voor enkele categorieën en een laag jaarlijks subsidieniveau. Een belangrijke reden hiervoor was dat – anders dan bij restauratie – de opbouw van ervaring en expertise op het terrein van onderhoudswerkzaamheden aan monumenten nog plaats moest vinden. Deze ervarings- en expertiseopbouw is nog niet voltooid, sterker nog: het voor bescherming aanstormende bestand van de jongere bouwkunst werpt reeds zijn schaduwen vooruit. Ook in het over- en uitdragen van kennis is er voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een duidelijke rol weggelegd. Voorts is in de regelgeving rond het onderhoud van monumenten sprake van dynamische ontwikkelingen: de ROM verruimde de categorieën ontvankelijke monumenten alsmede de subsidieniveaus en bij het onderhavige besluit worden met name voor beschermde kerkgebouwen spectaculaire wijzigingen doorgevoerd waarbij samenwerking met de landelijk opererende Stichting Nationaal Restauratiefonds tevens een plaats van belang inneemt. De beschreven ontwikkelingen rond de onderhoudsvoorzieningen worden ook wel aangeduid als het opkweken van een «kasplantje» waarmee uiteraard voorzichtig moet worden omgegaan. Tot slot nog een argument van meer praktische aard: het voor onderhoud beschikbare budget beliep en beloopt een beperkt aantal miljoenen. Indien versnippering over provincies dan wel gemeenten plaats zou vinden zullen onontkoombaar verdeelstoornissen ontstaan: juist door de snelle ontwikkelingen en de daarmee gepaard gaande ongelijkmatige groei aan subsidiebehoefte ontstaat het risico dat er in de ene provincie/gemeente geld tekort is terwijl er in andere geld overblijft. Juist in de onderhoudssystematiek waarbij eerst de kosten worden gemaakt en er pas daarna wordt gedeclareerd en gehonoreerd zou dit er licht toe kunnen leiden dat onderhoudsinitiatieven op de tocht komen te staan en daarmee wordt de «kasplant» in gevaar gebracht. Alles overziend acht ondergetekende het raadzaam organisatie en financiering van onderhoud op centraal niveau af te stemmen.

De Monumentenraad (de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg) kan zich verenigen met het ontwerpbesluit. De Rijkscommissie merkt echter met zorg op dat parken en tuinen bij historische buitenplaatsen, orgels en opstallen op begraafplaatsen slechts in zeer beperkte mate onder de bescherming van de Monumentenwet 1988 zijn gebracht en daarom «maar in zeer beperkte mate baat zullen hebben bij de onderhoudsregeling». Vooral wat betreft de parken en tuinen behorende bij historische buitenplaatsen en orgels acht de Rijkscommissie dat een ongewenste situatie. De NCM maakt soortgelijke opmerkingen over orgels. De monumentale gebouwe onderdelen in parken en tuinen bij historische buitenplaatsen alsook de andere genoemde objecten zullen, voorzover zij daarvoor in aanmerking komen, expliciet in het register van beschermde monumenten opgenomen worden opdat zij aldus aan de wettelijke eis voldoen om voor subsidie in aanmerking te komen (zie artikel 34 van de Monumentenwet 1988).

De NCM vindt het onduidelijk waarom het subsidiepercentage voor kerkgebouwen 50 en voor kastelen etc. 40 is. Ook het IPO geeft in overweging het percentage voor kastelen op 50 te bepalen. Hiervoor is al opgemerkt dat aan de totstandkoming van dit besluit voornamelijk ten grondslag ligt dat de Monumentenwet 1988 regeling bij algemene maatregel van bestuur voorschrijft. Dat impliceert als algemeen uitgangspunt dat geen wijziging in hoogten van percentages en maximale bedragen wordt aangebracht. In §2 Onderhoud kerkgebouwen is onder punt 1. algemeen aangegeven dat het subsidiepercentage voor kerkgebouwen onder invloed van het rapport van de aldaar genoemde Commissie van advies verhoogd is van 40 naar 50. Op dit punt en bij het bijzondere regiem voor beschermde kerkgebouwen is dus van het hierboven bedoelde algemene uitgangspunt afgeweken. Daarvoor bestaan blijkens dat rapport overwegende argumenten. Die argumenten gaan naar de mening van ondergetekende niet of niet in dezelfde mate op voor de andere categorieën, zoals kastelen, molens e.d. Voor kastelen geldt bovendien dat deze over het algemeen over betere exploitatiemogelijkheden beschikken dan kerken. Daarbij valt te denken aan: bewoning, verhuur (kantoor) en horecafuncties. Een verhoging van het percentage voor kastelen zou ook budgettair niet inpasbaar zijn. Overigens is voor de kastelen in dit besluit wel de mogelijkheid geopend om op basis van een goedgekeurd onderhoudsplan in aanmerking te komen voor een subsidiebedrag van maximaal f 40 000. Weliswaar geen verhoging van het percentage maar wel van het maximaal te ontvangen bedrag.

De NCM pleit ervoor in artikel 6, tweede lid, het woord «gemiddeld» in te voegen na het woord jaarlijks. Op dit punt wordt ook door het IPO een opmerking gemaakt. Door de gewijzigde opzet van de regeling voor kerkgebouwen is voor zover het betreft de kerkgebouwen die vallen in het bijzondere subsidieregim, de eis dat een bepaald (minimum) bedrag per jaar aan onderhoud besteed zal worden vervallen. Daarmee is onder andere aan de hiervoor bedoelde pleidooien tegemoet gekomen. Voor de categorie kastelen, historische buitenhuizen en landhuizen, gelegen op een historische buitenplaats is dat niet gebeurd om budgettaire redenen. De eis dat jaarlijks meer dan f 25 000 moet worden uitgegeven zorgt voor een min of meer constant beslag op de beschikbare middelen. Het loslaten van die eis ook voor laatstgenoemde categorie zal tot gevolg hebben dat in het ene jaar weinig onderhoud kan worden uitgevoerd (en dus weinig subsidie zal worden aangevraagd) terwijl in een volgend jaar veel onderhoud verricht kan worden met daaraan dus hoge subsidieclaims verbonden. Er bestaat thans nog onvoldoende inzicht om te weten

of dergelijke verschillen binnen het onderhoudsbudget opgevangen kunnen worden.

De opmerking van de VNG dat in de regeling ook bij het aangaan van financiële verplichtingen voor meer jaren, jaarlijks afgewacht moet worden of het beschikbare budget honorering van een aanvraag om subsidie toelaat, is inderdaad juist doch niet voor wat betreft het bijzondere regiem voor de beschermde kerkgebouwen. Indien op basis van Hoofdstuk III van het besluit een toezegging voor 10 jaren is gedaan, zal de Staat niet per jaar (kunnen) beoordelen of het budget ruimte laat voor uitbetaling van de aan die toezegging verbonden verplichtingen (zie ook de toelichting bij artikel 2, eerste lid).

Het optrekken van de subsidiebedragen voor molens zoals het IPO bepleit, is om budgettaire redenen niet mogelijk.

§4. *Deregulering*

Wat betreft het streven naar deregulering kan worden opgemerkt dat het onderhavige besluit daarin past; het leidt tot één regeling op het wettelijk voorgeschreven niveau voor alle onderhoudswerkzaamheden op het gebied van de monumentenzorg.

§5. *Beroep*

De wijze van beroep is in deze regeling niet opgenomen omdat, evenals in het verleden tegen beslissingen op grond van de Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten, beroep zal openstaan op grond van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen.

De belasting van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State zal ten gevolge van dit besluit geen wijziging ondergaan.

§6. *Positie van de vrouw*

Het besluit heeft geen invloed op de positie van de vrouw.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

In dit artikel zijn geen begrippen opgenomen die reeds in de Monumentenwet 1988 zijn omschreven. De wet bepaalt immers in artikel 1 dat de aldaar gehanteerde begrippen ook gelden voor de op die wet berustende bepalingen, zoals de bepalingen van dit besluit. Waar dus in het onderhavige besluit gesproken wordt over Onze minister wordt bedoeld de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, en waar gesproken wordt over een beschermd monument wordt bedoeld een onroerend monument dat is ingeschreven in de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers.

Onderdeel a geeft een zodanige omschrijving van het begrip eigenaar dat daaronder ook andere zakelijk gerechtigden vallen. Aangezien de huur- of pachtovereenkomst de huurder of pachter kan verplichten voor eigen rekening onderhoudswerkzaamheden te verrichten is het gerechtvaardigd dat de subsidiemogelijkheden in de kosten van onderhoudswerkzaamheden ook voor die groep huurders-pachters openstaan. Zij worden daar waar dat relevant is in het besluit dan ook steeds genoemd naast de eigenaar dan wel begrepen onder de term «aanvrager».

De begripsomschrijving van onderhoudswerkzaamheden is in *onderdeel b* zodanig geformuleerd dat daaronder zowel begrepen kunnen worden de werkzaamheden die erop gericht zijn de bouwkundige staat van een monument op peil te houden (achteruitgang tegen te gaan) als de werkzaamheden die nodig zijn om de machines van stoomgemalen (artikel 3, derde lid) en het «gaande werk» van molens (artikel 3, vierde lid) draaiend te houden. Ook de werkzaamheden die worden uitgevoerd om de orgels, bedoeld in artikel 3, derde lid, van de onderhavige regeling bespeelbaar te houden, vallen onder de begripsomschrijving. Willen werkzaamheden aan een monument als onderhoudswerkzaamheden door de minister gekwalificeerd kunnen worden dan dienen ze niet alleen verslechtering van de bouwkundige staat te voorkomen doch tevens erop gericht te zijn dat de monumentale waarden van het monument niet worden aangetast. De werkzaamheden moeten het monument «als zodanig» in stand houden. Werkzaamheden die uit een oogpunt van monumentenzorg niet nodig of zelfs ongewenst zijn vallen dan ook niet onder het hierbedoelde begrip onderhoudswerkzaamheden. Als voorbeeld moge dienen het geval dat slechte gedeelten van een rieten dak met golfplaten worden afgedekt. Dergelijke werkzaamheden voorkomen weliswaar (verdere) achteruitgang van het monument doch doen tevens de monumentale waarde geweld aan en zijn dus niet aan te merken als onderhoudswerkzaamheden in de zin van de onderhavige regeling.

In de toelichting bij artikel 3 wordt per categorie aangegeven welke werkzaamheden door de minister in ieder geval als onderhoudswerkzaamheden worden aangemerkt. Ter zake bestaat voor de minister enige beleidsruimte die zal worden ingevuld per beslissing op een concrete subsidie-aanvraag. Over de maatstaven die daarbij zullen worden gehanteerd wordt in de toelichting bij artikel 3 uitvoerig stilgestaan. Indien dat voor een goede gang van zaken nodig blijkt, zullen – in aanvulling op hetgeen daarover in de toelichting bij artikel 3 is weergegeven – beleidsregels worden opgesteld, die bij concrete beslissingen zullen worden gehanteerd.

Met het in *onderdeel c* bedoelde bouwkundig inspectierapport wordt beoogd een inzicht te krijgen in de bouwtechnische staat van het monument op het moment van opname. De aandacht dient zich hierbij uiteraard vooral te richten op die onderdelen van het monument, waarvoor in de kosten van onderhoud een subsidie op grond van de onderhavige regeling mogelijk is. Het rapport zal een zo getrouw mogelijk beeld van de onderhoudstoestand moeten geven. De minister zal dat in zijn beoordeling van de subsidie-aanvraag betrekken. Bij het kiezen van de instantie die het bouwkundig inspectierapport zal vervaardigen, dient de opdrachtgever zich er dan ook van te vergewissen dat die instantie ervaring heeft met en deskundig is in de specifieke problematiek van het onderhoud van monumenten. Daarbij kan gedacht worden aan (uiteraard) de monumentenwacht maar ook aan een aannemer, een architect of een begeleidend bouw bureau.

Het in *onderdeel d* genoemde onderhoudsplan, dient voort te bouwen op het bouwkundig inspectierapport (*onderdeel c*) en zal veelal door dezelfde instantie worden opgesteld. Voor een periode van 10 opeenvolgende jaren zal moeten worden aangegeven welke werkzaamheden en kosten in elk van die jaren zijn voorzien. Voor de opstelling van een onderhoudsplan zal een model worden voorgeschreven. Bij het vervaardigen van een onderhoudsplan dient onder meer toegezien te worden op een efficiënte aanpak en planning.

Artikel 2

Het *eerste lid* maakt duidelijk dat de onderhavige regeling niet een zogenaamde «open eind» regeling is. Ook al heeft een eigenaar, huurder of pachter voldaan aan alle eisen van de regeling dan nog ontvangt hij op een aanvraag om subsidie geen subsidie (toezegging) indien er geen gelden (meer) ter beschikking staan voor de onderhavige regeling. Mede naar aanleiding van een opmerking van de VNG zij hierbij voor alle duidelijkheid opgemerkt dat indien een subsidie-toezegging is gedaan, de Staat in beginsel niet meer van de daaruit voortvloeiende verplichting met een beroep op artikel 2, eerste lid, (gebrek aan door de wetgever ter beschikking gestelde gelden) kan worden ontheven. Het ligt in het voornemen de (jaarlijkse) begrotingswet zodanig in te richten dat daaruit blijkt welk bedrag de wetgever (jaarlijks) beschikbaar stelt voor het verstrekken van subsidies in de kosten van onderhoudswerkzaamheden. In paragraaf 1 van de toelichting is reeds aangegeven dat de beschikbare middelen voor onderhoudssubsidies de afgelopen jaren toereikend zijn geweest. Ook voor de komende jaren mag worden aangenomen dat de bedragen die naar verwachting voor onderhoudssubsidies gereserveerd zullen worden, toereikend zullen zijn om aan alle aanvragen te kunnen voldoen. Aanvragen worden behandeld in volgorde van binnenkomst met toepassing van het spreekwoord: «die het eerst komt, het eerst maalt». Mocht het voorkomen dat niet alle tijdig ingediende aanvragen gehonoreerd kunnen worden dan zal de volgorde van binnenkomst beslissend zijn (vgl. artikel 10, eerste lid).

Het bepaalde in het *tweede lid* komt voort uit de gedachte dat onderhoudssubsidies bestemd zijn om het periodieke onderhoud zodanig te stimuleren dat daardoor voorkomen wordt dat binnen afzienbare tijd (wederom) een restauratie moet worden uitgevoerd. Onderhoudssubsidies moeten dan ook niet «verspild» worden aan monumenten die in zo'n slechte staat verkeren dat het doel van het subsidie (instandhouding van het monument) toch niet meer gerealiseerd kan worden. Om de bouwkundige staat dan ook goed te kunnen beoordelen is in artikel 9 bepaald dat een bouwkundig inspectierapport moet worden meegezonden bij de aanvraag.

Aan het bepaalde in het *derde lid* ligt de gedachte ten grondslag dat geen subsidie behoort te worden verleend in kosten die ook op een andere wijze *niet* ten laste van de eigenaar, huurder of pachter (subsidie-aanvrager) behoeven te komen. Kosten die door een verzekering worden gedekt als mede kosten die op verschuldigde B.T.W. in aftrek kunnen worden gebracht, zijn dan ook niet subsidiabel. Of dergelijke kosten ook daadwerkelijk bij de verzekeraar geclaimd worden of in aftrek worden gebracht doet niet ter zake.

Het bepaalde in het *vierde lid* is opgenomen om cumulatie van (Rijks)subsidies te voorkomen. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld de in het verleden door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ter beschikking gestelde werkgelegenheidsgelden. Restauratiekosten die met dergelijke gelden worden gedekt moeten niet ook nog eens op grond van de reguliere subsidieregels kunnen worden geclaimd.

Het *vijfde lid* van het onderhavige artikel sluit uit dat de aldaar genoemde overheidslichamen voor een onderhoudssubsidie in aanmerking kunnen komen. De financiële middelen die beschikbaar zijn voor onderhoudssubsidies zijn – dat is eerder geconstateerd – beperkt in omvang. Om die reden is de onderhavige subsidieregeling slechts voor enkele categorieën opengesteld. Maar ook dan nog moeten er keuzen gemaakt worden. Het streven daarbij is onder andere tot een zodanige

toewijzing te komen dat de minst draagkrachtige groepen eerst in aanmerking komen. In dit licht bezien worden overheden geacht voldoende in staat te zijn om de kosten van het onderhoud van beschermde monumenten die hun eigendom zijn volledig te dragen.

Dit algemene uitgangspunt – geen onderhoudssubsidies aan overheden – geldt niet in geval een gemeente eigenaar, huurder of pachter is van een wind- of waterradmolen (*zesde lid*). De afgelopen jaren heeft een groot aantal gemeenten mede op aandringen van de rijksoverheid en met het oog op rijkssubsidie in de kosten van onderhoud wind- en waterradmolens in eigendom verworven. Met het oog op de rechtszekerheid dient in die situatie thans geen wijziging te worden aangebracht.

Artikel 3

Niet elke eigenaar, huurder of pachter van een monument komt voor een subsidie in de kosten van onderhoudswerkzaamheden in aanmerking doch uitsluitend eigenaren, huurders of pachters van monumenten die vallen onder de in artikel 3, eerste lid, onderdelen a t/m h, opgesomde categorieën van monumenten. Deze beperking is helaas onontkoombaar vanwege het feit dat voornamelijk onvoldoende middelen beschikbaar zijn om een groter aantal categorieën op te nemen. Indien in de toekomst echter extra gelden voor deze regeling beschikbaar zouden komen, kunnen wellicht andere categorieën toegevoegd worden. Te denken valt bijv. aan andere industriële monumenten dan reeds onder deze regeling zijn gebracht. Het moet dan uiteraard wel gaan om die objecten uit die zeer omvangrijke groep industriële monumenten die speciale monumentale waarden hebben en waarvan de instandhouding voor de eigenaar, huurder of pachter een zware last betekent en die in het economisch verkeer een zeer beperkte rentabiliteit of marktwaarde hebben. Anderzijds zou bij het beschikbaar komen van extra middelen ook gedacht kunnen worden aan een verhoging van de maximale bedragen voor de thans voor subsidie in aanmerking komende categorieën van monumenten.

In *onderdeel a*, kerkgebouwen, gaat het om gebouwen die in oorsprong uitsluitend ten behoeve van de eredienst (of het belijden van de geloofsovertuiging) zijn opgericht. Het huidige gebruik (en de hoedanigheid van de eigenaar of huurder) van die kerkgebouwen is niet van belang. Indien een kerkgebouw beschermd is krachtens de Monumentenwet 1988 uitsluitend «vanwege» een enkel onderdeel (bijv. een gevelsteen, grafzerk, orgel of preekstoel) komt het gebouw voor een onderhoudssubsidie in aanmerking voor zover de onderhoudswerkzaamheden dienen om de monumentale waarde (dus bijvoorbeeld van het orgel of de preekstoel) in stand te houden.

Tot de monumenten, bedoeld in *onderdeel b*, behoren bijvoorbeeld ook de zogeheten kasteelboerderijen, stinsen, borgen, havezathen, ridderhofsteden en versterkte woontorens.

Met name de monumenten die behoren tot *onderdeel a of b* kunnen uit hoofd- en bijgebouwen bestaan of een samengesteld geheel van afzonderlijke, maar toch bij elkaar behorende onderdelen betreffen. Zo komen kerken voor met een los van het kerkgebouw staande toren of klokkestoel en kastelen met hoofd- en bijgebouwen. Tot bijgebouwen worden onder meer gerekend koetshuizen, economiegebouwen, theekoepels en dergelijke. In alle gevallen geldt dat de onderhoudskosten van zelfstandig beschermde onderdelen in de subsidieaanvraag voor het hoofdobject opgenomen mogen worden. De omschrijving in de ingevolge de

Monumentenwet 1988 vastgestelde registers is in dat geval bepalend, dat wil zeggen dat uit die omschrijving moet zijn af te leiden of een onderdeel een eenheid vormt met het hoofdobject. Het kan dus voorkomen dat de kosten waarin een subsidie wordt aangevraagd het ene jaar bijvoorbeeld alleen of in overwegende mate een oranjerie betreffen en het andere jaar alleen een koetshuis.

Voor alle duidelijkheid wordt hierbij vermeld dat een pastorie (al dan niet aangebouwd tegen of bestanddeel van het kerkgebouw) als woonhuis wordt aangemerkt en geen onderdeel van een kerkgebouw vormt, en dus niet voor een onderhoudssubsidie in aanmerking komt. Hetzelfde geldt voor afzonderlijke boerderijen, ook al vormen ze historisch of economisch een eenheid met een historisch buitenhuis of landgoed. Laatstgenoemde groep kan wel voor subsidie in aanmerking komen indien die boerderijen vallen onder onderdeel f van artikel 3, eerste lid.

Onderdeel c spreekt van hofjes van liefdadigheid (in sommige delen van ons land ook bekend als «gasthuizen») die als zodanig zijn gesticht en gebouwd en waarvan de bestemming sinds de stichting niet is gewijzigd. Er komen in ons land nog steeds gebouwen en complexen van gebouwen voor die in de 17de of 18de eeuw werden gesticht op basis van een door een particulier daarvoor beschikbaar gesteld kapitaal. Men had daarbij twee oogmerken: het lenigen van armoede door het verschaffen van zeer goedkope huisvesting aan economisch zwakkeren (wezen, ouden van dagen) en het vereeuwigen van de eigen naam. De monumentale waarde schuilt in die gevallen niet alleen in het wooncomplex, maar ook in het instituut als zodanig. Gebouw en instituut met als doelstelling het bieden van huisvesting aan «minvermogenden» vormen een onverbreekelijk geheel en vormen samen het monument. Om die unieke combinatie in stand te houden komen die hofjes die nog volgens de oorspronkelijke bedoeling functioneren voor een onderhoudssubsidie in aanmerking. Hofjes die na restauratie bijvoorbeeld zijn omgezet in studentenwoningen met de daarvoor gangbare huurprijzen vallen buiten de onderhavige regeling.

Van de in ons land nog resterende 23 stoomgemalen (*onderdeel d*) zijn er 12 onder de bescherming van de Monumentenwet 1988 gebracht. Enkele van deze gemalen vervullen nog een waterstaatkundige functie. Een probleem dat zich bij deze kwetsbare objecten voordoet is, dat zij in een aantal gevallen eigendom zijn van een publiekrechtelijk lichaam. Wil men in die gevallen toch van de regeling gebruik kunnen maken, dan verdient het aanbeveling het eigendomsrecht over te dragen aan een stichting die zich het behoud van dat stoomgemaal ten doel stelt.

In *onderdeel e*, beschermde opstallen op begraafplaatsen, gaat het om aula's, zerken, grafhuisjes, grafkapellen, praalgraven, muren en hekken. Uiteraard komen de eigenaren van dergelijke opstallen uitsluitend voor een onderhoudssubsidie in aanmerking indien dergelijke opstallen op grond van de Monumentenwet 1988 zijn beschermd.

In *onderdeel f* is de categorie «beschermde boerderijen met een agrarische functie» opgenomen. Subsidie zal echter uitsluitend verleend worden voor zover het betreft het verrichten van onderhoud aan het rieten dak (artikel 3, vijfde lid). De instandhouding van rieten daken vormt voor de eigenaren van deze boerderijen een zware financiële belasting. Voor de bedrijfsvoering vervult de instandhouding van dergelijke daken veelal geen essentiële functie. Voor het handhaven van de monumentale waarde van deze boerderijen, alsmede vanwege de visueel-landschappelijke waarde is de instandhouding van deze daken

van groot belang. Om te voorkomen dat de eigenaren van deze monumenten noodgedwongen ertoe overgingen de rieten daken te vervangen door bijv. golfplaten werden in het verleden al ten laste van het restauratiebudget subsidies verstrekt voor het herstellen en vernieuwen van rieten daken. Dient een rieten dak geheel hersteld te worden dan zal men een restauratiesubsidie moeten aanvragen. Voor een bijdrage in de instandhoudingskosten kan een beroep worden gedaan op deze onderhoudsregeling. Ook het rieten dak van een bijgebouw, voor zover dat bijgebouw uiteraard ook beschermd is op grond van de Monumentenwet 1988, komt voor zo'n onderhoudssubsidie in aanmerking.

Het aantal beschermenswaardige orgels bedraagt omstreeks 1100. Deze categorie viel onder de werking van de voorlopige regeling. De onderhavige regeling (*artikel 3, tweede lid*) opent de mogelijkheid van subsidie uitsluitend voor orgels die zich in een monument bevinden dat (mede) vanwege het orgel beschermd is. In het register moet het orgel met zoveel woorden genoemd worden.

Het gaat bij onderhoudswerkzaamheden in de zin van deze regeling om werkzaamheden aan de buitenkant van het monument ten behoeve van het wind- en waterdicht houden (*artikel 3, eerste lid*). Voor zover door die aan de buitenkant verrichte werkzaamheden noodzakelijkerwijs en tegelijkertijd werkzaamheden aan de binnenzijde moeten worden verricht, is er sprake van een zodanige samenhang dat deze regeling ook van toepassing is op die werkzaamheden aan de binnenzijde. Het moeten dan uiteraard wel onderhoudswerkzaamheden betreffen.

Als onderhoudswerkzaamheden worden in ieder geval aangemerkt:

- aan daken: het incidenteel vernieuwen van pannen of herstellen van leiwerk, het repareren en vernieuwen van zink, het aanbrengen c.q. goed plaatsen van lood etc., het onderhoud van bliksembeveiliging (jaarlijkse controle en kleine reparaties) en het onderhoud van brandbeveiligingsvoorzieningen voor zover deze gericht zijn op het behoud van het gebouw (o.a. jaarlijkse controle en kleine reparaties van brandmeldsystemen en blusinstallaties);
- aan schoorstenen: reparaties;
- aan goten of regenafvoeren: het opheffen van verstoppingen, reparaties, schoonmaken, werkzaamheden welke de waterhuishouding rondom het gebouw bevorderen;
- aan muren: voegen, pleisteren;
- aan vensterwerk: beglazing;
- verf- en teerwerk aan de buitenkant.

Onder onderhoudswerkzaamheden aan het rieten dak van een boerderij met agrarische functie (*artikel 3, eerste lid, onderdeel f*), vallen de werkzaamheden, waardoor gebreken aan het rieten dak worden verholpen.

Tot de onderhoudswerkzaamheden aan orgels (*artikel 3, tweede lid*) worden gerekend:

- a. één generale stembeurt;
- b. het verhelpen van storingen en het bijregelen van het mechaniek;
- c. incidentele werkzaamheden aan het pijpwerk, die ter plekke kunnen worden uitgevoerd (bijv. ingeval van een verzakte pijpvoet).

De werkzaamheden aan orgels zullen veelal alleen door gespecialiseerde orgelmakers kunnen worden uitgevoerd in verband met de grote kwetsbaarheid van deze instrumenten en de vereiste doelmatigheid van

de werkzaamheden. Voor de goede orde zij hierbij vermeld dat het onderhoud aan orgel *kassen* niet voor subsidie in aanmerking komt. De orgelkas is de veelal versierde behuizing van het instrument, die op zich geen functie heeft bij het voortbestaan van dat instrument. Daarom is onderhoud daaraan – evenals aan andere interieur-onderdelen – niet subsidiabel. Onderhoud aan het instrument zelf is echter van levensbelang, zoals dat ook voor andere mechanieken, bijvoorbeeld bij molens geldt.

Bij stoomgemalen zijn – naast de hierboven opgesomde werkzaamheden aan de gebouwen – ook het onderhoud van voor- en achterwaterloop en de werkzaamheden die nodig zijn om de machines van stoomgemalen gangbaar te houden, zoals het invetten, (in het derde lid) subsidiabel gesteld. Het zogenaamde «proefdraaien» van machines wordt niet tot de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden gerekend zodat de daarmee gemoeide kosten dan ook niet voor subsidie in aanmerking komen.

Een beperking op de hoofdregel neergelegd in het eerste lid – waarin in algemene bewoordingen is aangegeven welke onderhoudswerkzaamheden voor subsidie in aanmerking komen – geeft het *vijfde lid* voor het geval dat het monumentenregister nadrukkelijk aangeeft dat slechts een bepaald onderdeel of object van het monument de reden van de bescherming vormt. Als het monumentenregister duidelijk aangeeft dat slechts een bepaald onderdeel van monumentale waarde is (bijvoorbeeld alleen de voorgevel, een gevelsteen of een interieuronderdeel), zullen alleen kosten van onderhoudswerkzaamheden die voor de instandhouding van dat onderdeel of object van belang zijn gesubsidieerd kunnen worden.

Ook de werkzaamheden verbonden aan het opmaken van een bouwkundig inspectierapport of een onderhoudsplan worden tot het begrip onderhoudswerkzaamheden gerekend zodat de kosten van een dergelijk rapport of plan bij de berekening van het subsidie eveneens in aanmerking genomen worden. Ook de kosten verbonden aan het lidmaatschap van de Monumentenwacht komen voor subsidie in aanmerking. Tenslotte dient (nogmaals) vermeld te worden dat uitsluitend de kosten van sober en doelmatig uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden voor een subsidie in aanmerking komen. Bij de beoordeling van de doelmatigheid komt allereerst de vraag aan de orde of de werkzaamheden noodzakelijk zijn (geweest).

Indien, ondanks het vorenstaande onduidelijkheid bij de aanvrager bestaat of bepaalde werkzaamheden als onderhoudswerkzaamheden worden aangemerkt, is het raadzaam vooraf inlichtingen daarover bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in te winnen.

Artikel 7

Indien de minister een onderhoudsplan goedkeurt (*eerste lid*), betekent dat nog niet dat de minister dan ook zonder meer (automatisch) subsidie verleent. De eigenaar, huurder of pachter die zo'n goedkeuring heeft ontvangen zal ieder jaar opnieuw, overeenkomstig het bepaalde in artikel 8, eerste lid, een onderhoudssubsidie moeten aanvragen.

De mogelijkheid subsidie te verlenen kan uiteraard weer begrensd worden door de beschikbare financiële middelen.

Het *tweede lid* geeft aan in welke gevallen de goedkeuring vervalt. Doet zich zo'n situatie voor dan wordt vanaf dat moment het subsidie weer berekend op grond van het bepaalde in artikel 4. Indien de

eigenaar, huurder of pachter wederom voor subsidieberekening op grond van artikel 5 in aanmerking wenst te komen, dient hij wederom een onderhoudsplan aan de minister ter goedkeuring voor te leggen.

Artikel 8

In het eerste lid is aangegeven dat aanvragen uiterlijk 1 april van het jaar volgend op het jaar waarin onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd moeten worden ingediend. Deze bepaling wil echter niet zeggen dat aanvragen – uiteraard na voltooiing van de onderhoudswerkzaamheden – voor het einde van het jaar van uitvoering niet reeds ingediend kunnen worden. Een gespreide indiening van aanvragen bevordert bovendien een spoedige afdoening. Uitbetaling van het subsidie vindt echter altijd plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de onderhoudswerkzaamheden zijn verricht.

In paragraaf 1 van het algemeen deel van de toelichting is reeds aangegeven dat de beschikbare middelen tot op heden toereikend zijn geweest. Het is mede om die reden dat de bij de ROM geïntroduceerde «vooraanvraag» (zie artikel 5, leden 3, 4 en 5 van de ROM) thans niet meer is opgenomen. De NCM pleit ervoor in zijn advies om die «vooraanvraag» ook in het onderhavige besluit op te nemen. Zoals gezegd bleken de middelen voldoende en voegde de «vooraanvraag» derhalve feitelijk niets toe aan de zekerheid voor de aanvrager ten aanzien van de subsidieverlening terwijl jaarlijks tot een (oplopend) aantal van 1000 (extra) «vooraanvragen» behandeld moesten worden.

In het tweede lid is bepaald dat de aanvraag vergezeld is van rekeningen en bewijzen van betaling. In geval de aanvrager zelf onderhoudswerkzaamheden uitvoert, komen uitsluitend de kosten van het door hem gebruikte materiaal voor subsidie in aanmerking. Uiteraard dienen de rekeningen en de bewijzen van betaling daarvan overgelegd te worden bij de indiening van het verzoek. Omdat naar een maximale betrouwbaarheid van de te beoordelen bescheiden wordt gestreefd, worden alleen originele rekeningen en betaalbewijzen in behandeling genomen. Kopieën zullen niet geaccepteerd worden.

Artikel 9

Indien subsidie wordt aangevraagd dient een betrekkelijk recent bouwkundig inspectierapport voorhanden te zijn om de relevantie van de uitgevoerde werkzaamheden te kunnen toetsen. Uit de tekst van dit artikel volgt dat een inspectierapport gedurende drie achtereenvolgende jaren dienst kan doen. Het aanleveren ervan behoeft voor de aanvrager in de meeste gevallen geen extra inspanningen te betekenen, omdat de rapporten van de Monumentenwacht uitstekend voor dat doel kunnen worden gebruikt.

Artikel 10

Als hoofdregel geldt dat subsidieaanvragen in volgorde van binnenkomst worden behandeld totdat het voor dat betreffende jaar beschikbare budget is benut.

Artikel 11

Waar in dit artikel gesproken wordt van «*subsidie verlenen*» is het gehele subsidieproces over een periode van 10 jaren bedoeld. Indien een aanvraag om subsidie wordt ingediend, vindt – behoudens in geval van een negatieve beslissing – allereerst een *toezegging* plaats (artikel 15, tweede lid) onder vermelding van het subsidiebedrag. Vervolgens worden jaarlijks *voorschotten* verstrekt (artikel 17, eerste lid). Na ontvangst van het tiende overzicht (artikel 18) wordt het subsidie *vastge-*

steld (artikel 19, eerste lid). Deze systematiek leidt ertoe dat het subsidie uiteindelijk achteraf berekend wordt over de kosten van onderhoudswerkzaamheden die daadwerkelijk zijn verricht. Voor wat betreft de onderhoudswerkzaamheden die voor subsidie in aanmerking komen zij verwezen naar de toelichting bij artikel 3.

Artikel 15

In het *derde lid* van onderhavig artikel wordt bepaald dat een subsidie-toezegging ingetrokken of gewijzigd kan worden indien niet meer voldaan wordt aan het bepaalde in hoofdstuk III of IV. Daarvan kan bijvoorbeeld sprake zijn indien blijkt dat de financiële dekking van het niet voor subsidie in aanmerking komend gedeelte van de kosten van onderhoudswerkzaamheden (artikel 13) niet meer gegarandeerd is, danwel om welke redenen dan ook niet gerealiseerd wordt. Een ander voorbeeld waarin een subsidietoezegging gewijzigd of ingetrokken kan worden, is het geval dat de eigenaar of huurder in gebreke blijft het jaarlijks overzicht, bedoeld in artikel 18, in te dienen. Bij de verwijzing naar het bepaalde in Hoofdstuk IV gaat het om de «Overige bepalingen» die uiteraard ook van toepassing zijn indien het bijzondere subsidie-regiem aan de orde is.

Artikel 18

In het tweede lid is aangegeven dat eens per drie jaar een (bijgesteld) inspectierapport dient te worden overgelegd. Enerzijds is deze bepaling opgenomen om (zie artikel 9) landelijk eenduidigheid in het opvragen van gegevens te bewerkstelligen, anderzijds is het ook bij de afwikkeling van een 10 jaar lopend onderhoudsplan van belang om de voortgang en de relevantie van de uitgevoerde werkzaamheden te kunnen volgen en toetsen.

Artikel 19

Voor een toelichting op het tweede lid zij verwezen naar de toelichting bij het derde lid van artikel 15.

Artikel 20

Dit artikel schrijft voor dat de minister in kennis gesteld moet worden van omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de beslissing omtrent het subsidie. Bij dergelijke omstandigheden kan gedacht worden aan een andere volgorde van uitvoering van werkzaamheden of het inplannen van andere werkzaamheden dan beschreven in het onderhoudsplan. Het informeren van de minister kan verrassingen (teleurstellingen) bij de vaststelling van het subsidie voorkomen.

Artikel 25

De NCM doet in zijn advies de suggestie om deze bepaling te hanteren om in voorkomend geval subsidie te kunnen verstrekken aan een monument dat niet valt onder één van de categorieën, bedoeld in artikel 3. Voor alle duidelijkheid zij hierbij opgemerkt dat de onderhavige bepaling zeer zeker niet voor dat doel bestemd is. Het is niet de bedoeling om aldus het aantal categorieën uit te breiden of de begripsbepalingen «op te rekken». Het zal moeten gaan om specifieke problemen die zich in een concreet geval voordoen. De toepassing zal zeer restrictief zijn.

Artikel 27

Aan het onderhavige besluit behoeft geen terugwerkende kracht te worden verleend. In de kosten van onderhoudswerkzaamheden welke in 1990 zijn verricht – ook van die werkzaamheden die vóór de inwerking-treding van het onderhavige besluit, dus in januari 1990, zijn verricht –

kan subsidie op grond van artikel 8 van dit besluit (tot uiterlijk 1 april 1991) worden aangevraagd.

Een toezegging als bedoeld in artikel 15, tweede lid, (bijzonder subsidieregim beschermde kerkgebouwen) kan voor het eerst plaatsvinden in 1990 indien vóór 1 mei 1990 (zie artikel 26, zesde lid) een aanvraag is ingediend welke aanvraag vergezeld is van een onderhoudsplan dat betrekking heeft op de periode 1990-1999.

Het *derde lid* van artikel 27 zorgt ervoor dat de afhandeling van subsidieaanvragen in de kosten van onderhoudswerkzaamheden welke uitgevoerd zijn in 1989, in de loop van 1990 worden afgehandeld volgens de bepalingen van de ROM respectievelijk de circulaires, bedoeld in artikel 27, tweede lid, ook nadat de ROM en bedoelde circulaires vervallen zijn. Het bepaalt in dat *derde lid* houdt met name in dat het subsidie in de kosten van onderhoudswerkzaamheden die zijn uitgevoerd in 1989, berekend wordt op basis van de percentages en de maximum en minimum subsidiebedragen, genoemd in de ROM. In vrijwel alle gevallen komt dat neer op maximaal 40% tot een subsidiebedrag van ten hoogste f 10 000 en een minimum van f 500 per jaar. Indien het een orgel betreft is het eveneens maximaal 40%, doch met een subsidiebedrag van ten hoogste f 1 200 en een minimum van f 100. Ook het voor kerkgebouwen afwijkende subsidiebedrag in de ROM, van ten hoogste f 40 000 (indien de onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd overeenkomstig een bij de minister ingediende meerjarenonderhoudsbegroting als bedoeld in artikel 8, vierde lid, van de ROM) is van toepassing op in 1989 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden. Daarnaast is het bepaalt in artikel 7 van de ROM met betrekking tot het indienen van een bouwkundig inspectierapport van toepassing op aanvragen voor een subsidie in de kosten van onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd in 1989, voor zover die bepaling afwijkt van het ter zake bepaalde in het onderhavige besluit.

Het onderhavige besluit bevat niet meer de mogelijkheid om voorafgaand aan onderhoudswerkzaamheden de minister te vragen gelden daarvoor te reserveren (zie daarvoor ook de toelichting bij artikel 8). Die procedure was neergelegd in artikel 5, tweede, derde en vierde lid, van de ROM. Het bepaalt in het *vierde lid* van het onderhavige artikel zorgt er voor dat die procedure zorgvuldig wordt afgewikkeld in de gevallen dat daarmee een begin is gemaakt voordat het onderhavige besluit in werking is getreden.

Het *vijfde lid* geeft een overgangstermijn van twee jaar voor eigenaren van kerkgebouwen voor wie het subsidie voor wat betreft de onderhoudswerkzaamheden die zijn uitgevoerd in 1989, is vastgesteld overeenkomstig artikel 8, derde en vierde lid, van de ROM (40% tot ten hoogste f 40 000). Omdat het onderhavige besluit een dergelijke variant niet meer kent zou het subsidie in de kosten, gemaakt in 1990, voor die eigenaren (ook) vastgesteld moeten worden volgens artikel 4, eerste lid, van het onderhavige besluit. Dat zou neerkomen op een subsidiebedrag van ten hoogste f 12 500. De overgangsbepaling in het vijfde lid stelt de eigenaren in de gelegenheid om – zonder van het ene op het andere jaar terug te vallen op het lagere maximum – de mogelijkheden te onderzoeken om in aanmerking te komen voor het bijzondere subsidieregim van hoofdstuk III van het onderhavige besluit.

Het bepaalde in het *zesde lid* zorgt ervoor dat het subsidieregime, neergelegd in Hoofdstuk III, conform eerdere aankondigingen, ook in 1990 al op onderhoudswerkzaamheden kan worden toegepast. Op basis van die bepaling kunnen subsidieaanvragen worden ingediend die betrekking hebben op de in de periode 1990-1999 uit te voeren werkzaamheden.

Artikel 28

Artikel 34, vierde lid, van de Monumentenwet 1988 bepaalt dat een algemene maatregel van bestuur zoals de onderhavige niet eerder in werking treedt dan twee maanden na de dagtekening van het Staatsblad, waarin hij is geplaatst. Rekening houdend met die termijn van 2 maanden is gekozen voor inwerkingtreding met ingang van 1 februari 1990.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. d'Ancona